

تأثیر استراتژی های تجاری بر خوانایی صورت های مالی

داود گرجی زاده^۱

زهرا مرادی^۲

زهرا شریف^{۳*}

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۱۰/۰۸ تاریخ چاپ: ۱۳۹۸/۱۰/۱۱

چکیده

در سال های اخیر، مفهوم استراتژی در ادبیات سازمانی و توسط محققان مالی بصورت قابل توجهی مورد توجه قرار گرفته می باشد. در شواهد نظری، استراتژی به عنوان اراده و برنامه ریزی سازمان برای دستیابی به اهداف بلندمدت سازمانی و پیش بینی منابع لازم برای دستیابی به این اهداف، تعریف شده می باشد. هدف این تحقیق بررسی تأثیر استراتژی های تجاری بر خوانایی صورت های مالی در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بوده است. تحقیق حاضر در زمره تحقیقات کاربردی قرار دارد، چنانچه طبقه بندی انواع تحقیقات بر اساس ماهیت و روش مدنظر قرار گیرد، روش تحقیق حاضر از لحاظ ماهیت در زمره تحقیقات توصیفی قرار داشته و از نظر روش نیز در دسته تحقیقات همبستگی محسوب می گردد. به منظور تحلیل داده ها ابتدا پیش آزمون های ناهمسانی واریانس، آزمون F لیمر، آزمون هاسمن و سپس از آزمون رگرسیون چند متغیره برای تایید و رد فرضیه های تحقیق (نرم افزار Eviews نسخه شماره ۸) استفاده گردیده است. نتایج نشان داد استراتژی های تجاری بر خوانایی صورت های مالی تأثیر گذارند.

واژگان کلیدی

استراتژی تجاری، خوانایی صورت های مالی، شاخص فوگ، بورس

^۱ مدرس گروه حسابداری و حسابرسی، موسسه آموزش عالی ناصر خسرو، ساوه، ایران (D.gorgizadeh@hnhk.ac.ir)

^۲ مدرس گروه حسابداری و حسابرسی، موسسه آموزش عالی ناصر خسرو، ساوه، ایران (Z.moradi@hnhk.ac.ir)

^۳ دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری، موسسه آموزش عالی ناصر خسرو، ساوه، ایران (نویسنده مسئول: Z.sharif@hnhk.ac.ir)

۱. مقدمه

اخیراً پژوهش‌های حسابداری مدیریت ویژگی‌های منابع و فرآیندهای شرکت را که باعث ایجاد مزیت رقابتی و همچنین عملکردی پایدار می‌شوند، مورد بررسی قرار می‌دهند. مزیت رقابتی عاملی است که سبب می‌شود مشتری محصول (کالا و خدمات) یک شرکت را به رقیب ترجیح دهد. در واقع ارزش بیشتر برای مشتری همواره متناظر با مزیت رقابتی برای سازمان است. هدف اصلی سازمان از ایجاد مزیت رقابتی با تکیه بر منابع و قابلیت‌هایی که در اختیار دارد، رقابت پذیری و دستیابی به موقعیتی ممتاز از لحاظ عملکردی در بازار است. به عقیده پورتر هر بنگاهی در بلندمدت، یک موقعیت قابل دفاع در صنعت برای خود ایجاد می‌کند. این موقعیت یک عامل مهم و تعیین کننده در موفقیت بنگاه در برابر رقیب می‌باشد. افزایش ارزش برای مشتریان به منظور دستیابی به مزیت رقابتی، ارتباط نزدیکی با انتخاب دقیق استراتژی شرکت دارد. استراتژی در واقع این مسئله را بیان می‌کند که چگونه یک واحد تجاری می‌تواند برای خودش، از طریق تمایز با سایر رقیب، مزیت رقابتی ایجاد کند و چه رهبری هزینه وضعیت بهتری را در عملکرد جاری خواهد داشت. از طرفی هر نوع استراتژی را که سازمان‌ها انتخاب می‌کنند، ریسک‌هایی را به همراه دارند. شرکت‌هایی که از استراتژی رهبری هزینه پیروی می‌کنند، به منظور دستیابی به اقتصاد مقیاس به طور قابل ملاحظه‌ای در دارایی‌های ثابت سرمایه گذاری می‌کنند. این موضوع موجب افزایش اهرم عملیاتی شرکت می‌شود و حساسیت سود نسبت به تغییرات فروش را افزایش می‌دهد. از طرفی وجود نوآوری در استراتژی تمایز، ممکن است موجب شکست یک محصول جدید در بازار شود و یا ممکن است منجر به اثربخش نبودن هزینه‌های تحقیق و توسعه شود. این عوامل باعث می‌شود که استراتژی تمایز با ریسک همراه باشد؛ بنابراین، علاوه بر پایداری عملکرد، اضافه ریسکی که از طریق پذیرش هر یک از استراتژی‌ها به وجود می‌آید باید مورد توجه قرار گیرد (مرادی و سپهوندی، ۱۳۹۴).

مدیران به عنوان مسئول تهیه صورتهای مالی با آگاهی کامل بر وضعیت مالی شرکت و با برخورداری از سطح آگاهی بیشتر نسبت به استفاده کنندگان صورتهای مالی، به طور بالقوه سعی دارند که تصویر واحد تجاری را مطلوب جلوه دهند و نیز سرمایه‌گذاران به عنوان اصلی‌ترین تامین کنندگان منابع شرکتهای خواهان اطلاعات کامل و درست از شرکتهای هستند، در بازارهای کارای سرمایه چنین فرض می‌شود که کلیه اطلاعات موجود به سرعت به وسیله افراد جذب شده و اثرهای آن در قیمت اوراق بهادار منعکس می‌شود؛ یعنی قضاوت افراد و تصمیم‌های آنان در قیمت‌های اوراق بهادار تجسم می‌یابد. اطلاعات حسابداری در صورتهای مالی متجلی می‌شود، سرمایه‌گذاران همیشه به طور ثابت و یکنواخت از اطلاعات حسابداری استفاده می‌کنند بدون آن که این اطلاعات را از نظر تغییرهای انجام شده در روش‌های حسابداری تعدیل کنند و یا به نحوه محاسبه آن توجهی داشته باشند (لیم و همکاران^۱، ۲۰۱۸).

در سال‌های اخیر، مفهوم استراتژی در ادبیات سازمانی و توسط محققان مالی بصورت قابل توجهی مورد توجه قرار گرفته می‌باشد. در شواهد نظری، استراتژی به عنوان اراده و برنامه‌ریزی سازمان برای دستیابی به اهداف بلندمدت سازمانی و پیش‌بینی منابع لازم برای دستیابی به این اهداف، تعریف شده می‌باشد. استراتژی واحدهای انتفاعی، ممکن است پیامدهای مختلفی را برای آنها در پی داشته باشد. از این جهت، انتخاب یک استراتژی مستلزم تحلیل اطلاعات جاری شرکت و تامل در خصوص نتایج آن می‌باشد. یکی از نتایج اتخاذ استراتژی‌های متفاوت در شرکتهای، تاثیرات آن بر رفتارهای گزارشگری مالی آنها می‌باشد که ممکن می‌باشد بسیار مورد توجه مدیران و مالکان قرار گیرد. زیرا که امروزه اطلاعات یک وسیله و

¹ Lima et al

ابزار راهبردی مهم در تصمیم گیری محسوب می شود و بدون شك کیفیت تصمیمات نیز بستگی به صحت، دقت و به هنگام بودن اطلاعاتی دارد که در زمان تصمیم گیری در اختیار افراد قرار می گیرد. در بازارهای مالی، این اطلاعات می تواند به صورت نشانه ها، علائم، اخبار و پیش بینی های مختلف از داخل یا خارج شرکت انعکاس یابد و در دسترس سهامداران قرار گیرد و باعث ایجاد واکنش ها و در نتیجه تغییراتی در قیمت های سهام می شود (نورالحق^۲، ۲۰۱۴).

در دنیای پرتحول امروز، نه تنها حرکت بدون هدف و استراتژی میسر نیست، بلکه کسب اطلاعات کافی از محیط برای اتخاذ هدف و استراتژی مناسب، امری الزامی است. لذا در این پژوهش به بررسی تأثیر استراتژی های تجاری بر خوانایی صورتهای مالی می پردازیم.

۲. مبانی نظری و ادبیات پژوهش

در محیط پویا و رقابتی کنونی، اهمیت به کارگیری استراتژی مناسب در برابر رقبا بر هیچ مدیر دانایی پوشیده نیست. پیروی از استراتژی درست رقابت در چنین بازاری منجر به تثبیت موقعیت سازمان در صنعت متبوع می گردد. موقعیت سازمان نسبت به دیگر بازیگران یک صنعت، تعیین کننده سود وی بوده و سازمانی که بتواند خود را در موقعیتی مناسب نسبت به رقبا خود قرار دهد، سودی بالاتر از میانگین آن صنعت را کسب خواهد نمود. پایه اساسی ماندگاری چنین موقعیتی میان رقبا حفظ مزیت رقابتی بنگاه در صنعت مربوطه است. بسته به ساختار هر صنعت، مزیت های رقابتی بنگاه ها در مواجهه با یکدیگر ابعاد بسیار وسیعی به خود می گیرد. همچنین بسته به اینکه محدوده فعالیت سازمان کل بازار را تحت پوشش خود قرار می دهد یا برای بخش یا بخش هایی از بازار فعالیت می کند نیز استراتژی های متفاوتی میان بنگاه ها دیده می شود. پیامدهایی که اتخاذ استراتژی های مختلف، ممکن است داشته باشند؛ طیف وسیعی را در بر می گیرند که یکی از آنها محیط گزارشگری مالی است (جوهران یزد و شاهمرادی، ۱۳۹۶).

در تجارت، معمول ترین شکست، فهمیدن یا در نظر گرفتن این مساله است که چطور موسسه می تواند در بدست آوردن سود و بالا بردن درآمد، شکست بخورد و یا این که بتواند در بالا بردن سود کاری و یا توان سرمایه ایی خود موفق باشد. به دلیل تأثیر پذیری سازمان های پیچیده امروزی از متغیرهای محیطی، آگاهی از محیط داخلی و خارجی سازمان و عوامل تأثیر گذار بر آن همچون شرایط اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، مسائل سیاسی و به دنبال آن واکنش جوامع جهانی و...، از مهمترین وظائف مدیران ارشد سازمان و تصمیم سازان بوده که براساس آنها می توانند آینده سازمان را مد نظر قرار داده و برای دستیابی به اهداف سازمان، استراتژی های متناسب را تدوین نمایند. این استراتژی ها براساس اهداف تعریف شده و متناسب با نقاط ضعف و قدرت و نیز فرصت ها و تهدیدات پیش روی هر سازمان موقعیت یافته و می تواند به دلیل شرایط ناپایدار دستخوش تغییرات باشد (محمدی و واشقانی فراهانی، ۱۳۹۵).

محیط امروز سازمان ها، به محیط رپلکس یعنی محیطی مملو از پویایی و پیچیدگی معروف است. آهنگ تغییرات محیط، روش های برنامه ریزی مرسوم و سنتی سازمان ها را به چالش کشیده است. بیشتر سازمان ها فاقد آمادگی جهت رویارویی با دنیای متلاطم جدید هستند چرا که از سه دسته ضعف رنج می برند. دسته اول مربوط به فقدان ارزش های مشترک است. دسته دوم ناشی از فقدان تفکر پایه های استراتژیک و دسته سوم، نشان دهنده ضعف در پیاده سازی تفکر استراتژیک در عمل است.

² Nooralhagh

رویکرد استراتژی این امکان را ایجاد می کند که سازمانها با شناخت موضوعات اصلی و تمرکز منابع (محدود) برای تحقق آنها به بالاترین منافع ممکن در مقابل رقبای دست یابند. اهمیت تحقیق حاضر در کشف ارتباط بین استراتژی های تجاری و خوانایی صورتهای مالی و همچنین عوامل تأثیر گذار بر این رابطه به منظور کمک به استفاده کنندگان از صورتهای مالی در اتخاذ تصمیمات بهینه می باشد. هدف عملی دیگر، مشخص کردن این مطلب است که آیا استراتژی های تجاری بر خوانایی صورتهای مالی تأثیر می گذارد یا خیر. اولین کاربرد هر تحقیق جنبه نظری و توسعه رشته مورد تحقیق می باشد که راهگشای شناخت عوامل مطلوب بر گزارشگری مالی بوده و زمینه پیشرفت و توسعه حسابداری را فراهم می کند.

در این راستا پژوهش های مختلف در ایران و دنیا انجام شده است که به برخی از آنها در زیر اشاره می شود:

شیرازی دهخوارقانی و حقیگو مهرداد (۱۳۹۷) به بررسی "بررسی رابطه استراتژی تجاری با گزارشگری مالی متقلبانه با تأکید بر نقش کیفیت افشا" پرداختند. این پژوهش به بررسی رابطه استراتژی تجاری با گزارشگری مالی متقلبانه با تأکید بر نقش کیفیت افشا در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می پردازد. پژوهش حاضر از لحاظ هدف، کاربردی بوده و از بعد روششناسی همبستگی از نوع علی (پس رویدادی) می باشد. جامعه آماری پژوهش، کلیه شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد و با استفاده از روش نمونه گیری حذف سیستماتیک، ۱۱۴ شرکت به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شده و در دوره ی زمانی ۶ ساله بین سالهای ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ مورد تحقیق و بررسی قرار گرفتند. برای آزمون فرضیه های پژوهش از نرم افزار ایویوز نسخه ۹ و از رگرسیون لجستیک استفاده شده است. نتایج حاصل از پژوهش نشان می دهد که استراتژی تدافعی مدیریت بر گزارشگری مالی متقلبانه تأثیر معکوس و معنادار دارد ولی استراتژی تهاجمی مدیریت بر گزارشگری مالی متقلبانه تأثیر مستقیم و معنادار دارد. کیفیت افشا بر رابطه بین استراتژی تدافعی مدیریت و گزارشگری مالی متقلبانه تأثیر معکوس و معنادار دارد. ولی کیفیت افشا بر رابطه بین استراتژی تهاجمی مدیریت و گزارشگری مالی متقلبانه تأثیر معناداری ندارد.

جواهران یزد و شاهمرادی (۱۳۹۶) در پژوهشی به "بررسی ارتباط بین استراتژیهای تجاری با کیفیت گزارشگری مالی" پرداختند. برای این منظور، نمونه ای متشکل از ۱۰۵ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران با استفاده از روش نمونه گیری حذف سیستماتیک، طی دوره زمانی ۱۳۸۵-۱۳۹۳ مورد بررسی قرار گرفته است. این تحقیق از نوع همبستگی و فرضیه های تحقیق از طریق مدل های رگرسیونی چند متغیره بررسی شدند که مطابق با یافته ها، بین راهبرد تمایز در محصول با محافظه کاری و مدیریت سود رابطه معناداری وجود ندارد و بین اتخاذ راهبرد رهبری در هزینه با سطح محافظه کاری رابطه مستقیم و معنادار و مدیریت سود رابطه معکوس معنادار وجود دارد.

حاجیها (۱۳۹۶) در پژوهشی به "بررسی راهبرد تجاری تدافعی و اکتشافی، عدم تقارن اطلاعاتی و ریسک سقوط قیمت سهام" پرداختند. به منظور دستیابی به هدف پژوهش تعداد ۱۱۷ شرکت از بین شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال های ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۴ به عنوان نمونه آماری انتخاب گردید. برای آزمون فرضیه های پژوهش از الگوی رگرسیون چند متغیره و داده های ترکیبی استفاده شده است. نتایج نشان می دهد که راهبرد تجاری اکتشافی ریسک سقوط سهام را افزایش می دهد در حالی که راهبرد تدافعی این ریسک را کاهش خواهد داد. همچنین در شرایط وجود عدم تقارن اطلاعاتی شدید راهبرد اکتشافی بیش از پیش باعث افزایش ریسک سقوط سهام خواهد شد.

لیم و همکاران^۳ (۲۰۱۸) در پژوهشی به "بررسی تأثیر استراتژی های تجاری بر خوانایی صورتهای مالی" پرداختند. نگرانی در مورد پیچیدگی افشای شرکت باعث شده است که تنظیم کننده ها برای بهبود خوانایی گزارش سالانه پروژه ها اقدام کنند. این تحقیق نتایج مفیدی را برای سیاست گذاران ارائه می دهد، زیرا این امر نشان می دهد که تلاش برای بهبود گزارش خوانایی سالانه ممکن است برای بعضی از شرکتهای محدود باشد زیرا استراتژی کسب و کار، تعیین کننده اساسی در خواندن است و بیانات قابل قبول با توجه به گرایش های استراتژیک متفاوت نمی باشد.

چن و همکاران^۴ (۲۰۱۷) به بررسی "استراتژی کسب و کار و گزارش حسابرس" پرداختند. این مطالعه بررسی می کند که آیا استراتژی کسب و کار شرکت بر گزارش حسابرس تأثیر می گذارد. آنها بر ادبیات سازمانی تکیه می کنند تا پیش بینی نمایند که شرکت هایی که از استراتژی نوآورانه "بازاریاب" استفاده می کنند، احتمال بیشتری نسبت به شرکت هایی که از استراتژی مدافع هزینه رهبری استفاده می کنند، گزارشگری با کیفیت تری ارائه می دهند. آنها دریافتند که استراتژی کسب و کار یک عامل مهم در گزارش حسابرسی ضعیف است.

راجیو و همکاران^۵ (۲۰۱۵) در مطالعه ای "رابطه بین استراتژی های رقابتی و پایداری عملکرد" را مورد بررسی قرار دادند. نتایج نشان داد که استراتژی های رقابتی منجر به بهبود عملکرد جاری می شوند. با این حال استراتژی تمایز نسبت به استراتژی رهبری هزینه، منجر به حفظ عملکرد در دوره های آتی می شود. همچنین استراتژی تمایز با ریسک بیشتری همراه است.

با توجه به مبانی نظری، پیشینه پژوهش و مطالب بیان شده فرضیه زیر تدوین گردیده است:
استراتژی های تجاری بر خوانایی صورتهای مالی تأثیر گذارند.

۳- جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری پژوهش شامل شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در قلمرو زمانی بین سال های ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۶ می باشد؛ که پس از همگن کردن جامعه آماری به روش حذف سیستماتیک ۱۰۲ شرکت به عنوان نمونه تحقیق استفاده می شود.

³ Lima et al

⁴-Chen et al

⁵ Rajiv et al

۵۲۰ شرکت	تعداد شرکتها در بورس تا پایان سال ۱۳۹۶
شرکت (۱۲۳)	تعداد شرکتهای که در سالهای ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۶ در بورس حضور نداشته اند.
شرکت (۹۷)	تعداد شرکتهایی که سال مالی آنها منتهی به پایان اسفند نمی باشد.
شرکت (۹۵)	تعداد شرکتهایی که در دوره مورد مطالعه تغییر سال مالی داده اند.
شرکت (۵۰)	تعداد شرکتهایی که در قلمرو زمانی پژوهش وقفه معاملاتی بیش از ۶ ماه داشته اند.
شرکت (۵۵)	شرکتهای سرمایه گذاری و بانکها و بیمه ها
۱۰۲ شرکت	تعداد شرکتهایی که داده های آنها جمع آوری شده است (نمونه نهایی)

۴. روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

در این تحقیق با توجه به جامعه مطالعاتی نسبت به گردآوری داده‌های خام تحقیق اقدام شده است. بدین منظور داده‌های جمع آوری شده توسط نرم افزار SPSS نسخه ۱۶ پردازش می‌شوند و از آزمون‌های آماری مختلف که در ذیل اشاره می‌شود برای آزمون فرضیه‌ها استفاده می‌شود.

۵. مدل تحقیق

جهت بررسی فرضیه پژوهش مدل رگرسیونی زیر بر اساس لیم و همکاران (۲۰۱۸) تخمین زده می‌شود:

مدل رگرسیونی پژوهش:

$$FOG_{it} = \alpha + \beta_1 DIFF_{it} + \beta_2 CL_{it} + \beta_3 LAGFOG_{it} + \beta_4 ABDA_{it} + \beta_5 REAM_{it} + \beta_6 EARN_{it} + \beta_7 SIZE_{it} + \beta_8 MTB_{it} + \beta_9 AGE_{it} + \beta_{10} RETVOL_{it} + \beta_{11} EVOL_{it} + \beta_{12} MA_{it} + INDUSTRY_{it} + \epsilon_i$$

FIXED EFFECTS + YEAR FIXED EFFECTS

مدل (۱)

در مدل مذکور داریم:

FOG: شاخص اندازه گیری خوانایی صورتهای مالی **DIFF:** استراتژی تمایز (استراتژی های تجاری شرکت)
CL: استراتژی رهبری هزینه (استراتژی های تجاری شرکت) **LAG_FOG:** لگاریتم مقدار خوانایی صورتهای مالی
ABDA: ارقام تعهدی اختیاری **REAM:** شاخص اندازه گیری مدیریت سود واقعی
EARN: نسبت سود عملیاتی به ارزش دفتری دارایی **SIZE:** اندازه شرکت
MTB: نسبت مجموع ارزش بازار سرمایه و ارزش دفتری بدهی بر ارزش دفتری دارایی
AGE: لگاریتم عمر شرکت **RETVOL:** انحراف معیار بازده ماهانه سهام
EVOL: انحراف معیار نسبت سود عملیاتی به ارزش دفتری دارایی در طی دوره ۵ ساله
MA: متغیر دامی برای فرآیند ادغام و تحصیل

۶. متغیرهای پژوهش

متغیر وابسته:

FOG: شاخص اندازه گیری خوانایی صورتهای مالی

خوانایی صورتهای مالی را با شاخص فَاگ که تابع ساده ای از دو متغیر طول جمله (بر حسب کلمات) و کلمات پیچیده (تعریف شده به صورت تعداد کلمات با سه یا چند بخش) به شرح زیر اندازه گیری می شود:

(درصد کلمات پیچیده + تعداد کلمات در هر جمله) $\times 0.4 =$ شاخص فوگ

متغیر مستقل:

استراتژی شرکت

$DIFF_t$: استراتژی تمایز (استراتژی های تجاری شرکت) در دوره t

CL_t : استراتژی رهبری هزینه (استراتژی های تجاری شرکت) در دوره t

به منظور تفکیک راهبردهای تجاری شرکت ها، به پیروی از تحقیق یوان^۶ و همکاران (۲۰۱۷) نسبت های اولیه بیانگر نوع راهبرد از تحقیقات یامین^۷ و همکاران (۱۹۹۹) و اورتگا^۸ (۲۰۰۳)؛ بنتلی و همکاران (۲۰۱۳) و با توجه به محیط تجاری ایران از تحقیق رضایی و همکاران (۱۳۹۲) و رضایی و عازم (۱۳۹۱) دو شاخص که در همه تحقیقات تکرار شده شامل "توانایی کسب حاشیه سود" و "نسبت گردش حسابها و اسناد دریافتنی" استفاده شده است. شاخص اول از طریق نسبت سود ناخالص به فروش کل و شاخص دوم از نسبت فروش کل به میانگین حسابها و اسناد دریافتنی اندازه گیری می شود. از طریق سنجش این دو نسبت راهبرد تجاری شرکت با یک متغیر مجازی تبیین می گردد.

به پیروی از تحقیق حبیب و حسن (۲۰۱۷) که با استفاده از نسبت ها شاخص ترکیبی مناسب برای ارزیابی راهبرد تجاری شرکت ارائه دادند، هر دو نسبت برای همه مشاهدات (سال - شرکت) محاسبه گردید، سپس به مقادیر بالای میانگین در هر نسبت مقدار ۱ و مقادیر زیر آن عدد صفر اختصاص یافت. برای استراتژی تمایز همزمان نسبت حاشیه سود بالا (مقادیر ۱ برای این نسبت) و نسبت گردش حساب های دریافتنی پایین (مقادیر ۰) جستجو شد و شرکت های دارای این ویژگی به طور همزمان در گروه راهبرد تمایز دسته بندی شدند. در مورد راهبرد رهبری هزینه نیز دو شرط همزمان نسبت گردش حسابهای دریافتنی بالا (مقدار ۱) و نسبت حاشیه سود پایین (مقدار ۰) در کل نمونه بررسی شد و شرکت های دارای این دو شرط همزمان، در گروه راهبرد رهبری هزینه طبقه بندی شدند. (حاجیها، ۱۳۹۶).

متغیرهای کنترلی:

LAG_FOG: لگاریتم مقدار خوانایی صورتهای مالی ABDA: اقلام تعهدی اختیاری

برابر است با قدر مطلق مقدار (اقلام تعهدی اختیاری) DA

که اقلام تعهدی اختیاری با استفاده از مدل جونز (۱۹۹۱) به صورت زیر تعریف می گردد:

⁶ Yuen

⁷ Yamin

⁸ Ortega

ابتدا معادله زیر را تخمین می‌زنیم:

$$\frac{TAA_{it}}{A_{i,t-1}} = \alpha_{1,t} \left(\frac{1}{A_{i,t-1}} \right) + \alpha_{2,t} \left(\frac{\Delta Sales_{it}}{A_{i,t-1}} \right) + \alpha_{3,t} \left(\frac{PPE_{it}}{A_{i,t-1}} \right) + \varepsilon_t \quad (1)$$

رابطه

که در آن:

TAA_t: کل اقلام تعهدی در سال t.

$$TAA_{it} = [(\Delta CA_{it}) - (\Delta CASH_{it}) - [(\Delta CL_{it}) - (\Delta RLT P_{it})] - DA_{it}] \quad (2)$$

رابطه (۲)

که در آن:

ΔCA_{it} : تغییر در دارایی‌های جاری $\Delta CASH_{it}$: نشان دهنده تغییر در نقدینگی

ΔCL_{it} : تغییر در بدهی‌های جاری $\Delta RLT P_{it}$: تغییر در تعهدات (بدهی‌های) بلند مدت

DA_{it}: استهلاک A_{t-1} : کل دارایی‌های در سال t-1

$\Delta SALE_{it}$: تغییرات در درآمد فروش سال t منهای درآمد سال t-1.

PPE_t: اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات (ناخالص) در پایان سال t

$\alpha_1, \alpha_2, \alpha_3$: پارامترهای خاص شرکت می‌باشند که با استفاده از تخمین مدل رگرسیونی (۱) به دست می‌آیند و جهت محاسبه بخش مدیریت سود در رابطه (۳) جایگذاری می‌گردند.

$$DA = TAA_{it} - \left[\hat{\alpha}_{1,t} \left(\frac{1}{A_{i,t-1}} \right) + \hat{\alpha}_{2,t} \left(\frac{\Delta(Sales - A * R)_{it}}{A_{i,t-1}} \right) + \hat{\alpha}_{3,t} \left(\frac{PPE_{it}}{A_{i,t-1}} \right) \right]$$

که در آن:

A*R: خالص حساب‌ها و اسناد دریافتی شرکت REAM_i: شاخص اندازه‌گیری مدیریت سود واقعی

$$REAM = REM\_AKO + REM\_BPROD + REM\_DISEXP$$

که در آن:

REM_AKO: مدیریت سود واقعی از طریق عامل جریان نقدی عملیاتی

در این تحقیق از جریانات نقد عملیاتی محاسبه شده بر اساس استانداردهای حسابداری ایران استاندارد حسابداری شماره ۲، صورت جریان وجوه نقد استفاده شده است و برای برآورد جریان‌های نقد عملیاتی عادی از مدل زیر استفاده شده به نحوی که باقیمانده مدل به عنوان معیار جریان‌های نقد عملیاتی غیرعادی در نظر گرفته شده است.

$$CFO_t/A_{t-1} = \alpha_0 + \alpha_1(1/A_{t-1}) + \beta_1(S_t/A_{t-1}) + \beta_2(S_t/A_{t-1}) + \varepsilon_t$$

مدل (۲)

CFOt/A

۱- جریان نقدی عملیاتی در سال t بر کل دارایی ها در سال t-1

 $\alpha(1/A_{t-1})$: معکوس دارایی در سال t-1،

St/ At-1: فروش خالص در سال t تقسیم بر مجموع دارایی ها در سال t-1

St-1/ At-1: فروش خالص در سال t-1 تقسیم بر دارایی های کل در سال t-1

REM_BPROD: مدیریت سود واقعی از طریق هزینه های تولید

جهت محاسبه این متغیر از رگرسیون چند متغیره زیر استفاده شده است به نحوی که باقیمانده مدل به عنوان تغییرات غیرعادی در هزینه های تولیدی در نظر گرفته شده است:

$$PROD_t/A_{t-1} = \alpha_0 + \alpha_1(1/A_{t-1}) + \beta_1(S_t/A_{t-1}) + \beta_2(\Delta S_t/A_{t-1}) + \beta_3(\Delta S_{t-1}/A_{t-1}) + \varepsilon_t$$

PROD_t: هزینه تولید در سال t که در آن $\Delta INV_t = COGSt + \Delta INV_t$ ΔINV : تغییرات در موجودی COGS: هزینه کالاهای فروش رفته

At-1: کل دارایی در سال t-1 St: فروش در سال t

 ΔSt : فروش در سال t منهای فروش در سال t-1 $\Delta St-1$: تغییرات فروش در سال t-1 α_0 : ثابت ε : کمیت خطا در سال t.

REM_DISEXP: مدیریت سود واقعی از طریق هزینه های اختیاری

هزینه های اختیاری عادی از طریق مدل زیر برآورد شده و باقیمانده مدل به عنوان معیار هزینه اختیاری غیرعادی در نظر گرفته می شود:

رابطه (۴)

$$\frac{Disexp_t}{TA_{t-1}} = \alpha_0 \left(\frac{1}{A_{t-1}} \right) + \alpha_1 \left(\frac{S_t}{TA_{t-1}} \right) + \omega_t$$

Disexp_t: هزینه های اختیاری شرکت

S: فروش دوره t

TA_{t-1}: کل دارایی های پایان دوره قبل ω_t : باقیمانده مدل

(اسماعیل و ویتارنو، ۲۰۱۶).

EARN: نسبت سود عملیاتی به ارزش دفتری دارایی (لیم و همکاران، ۲۰۱۸)

SIZE: اندازه شرکت

لگاریتم طبیعی ارزش بازار سهام (لیم و همکاران، ۲۰۱۸)

MTB: نسبت مجموع ارزش بازار سرمایه و ارزش دفتری بدهی بر ارزش دفتری دارایی (لیم و همکاران، ۲۰۱۸)

AGE: لگاریتم عمر شرکت

برابر است با تفاوت تاریخ تاسیس شرکت تا سال جاری (لیم و همکاران، ۲۰۱۸)

RETVOL: انحراف معیار بازده ماهانه سهام (لیم و همکاران، ۲۰۱۸)

بازدهی واقعی هر سهم عادی با توجه به نوسان قیمت سهام، سود نقدی، سود سهمی و افزایش سرمایه محاسبه میشود. بازدهی کل با استفاده از رابطه زیر قابل محاسبه است:

رابطه (۵)

$$\frac{\text{آورده نقدی سهامداران} - \text{سود نقدی} + \text{ارزش سهام در ابتدای سال} - \text{ارزش سهام در پایان سال}}{\text{آورده نقدی سهامداران} + \text{ارزش سهام در ابتدای دوره}}$$

EVOL: انحراف معیار نسبت سود عملیاتی به ارزش دفتری دارایی در طی دوره ۵ ساله (لیم و همکاران، ۲۰۱۸)

MA: متغیر دامی برای فرآیند ادغام و تحصیل

در صورتی که شرکت در گیر فعالیت های تحصیل و ادغام باشد، عدد یک و در غیر اینصورت برابر با صفر می باشد. (لیم و همکاران، ۲۰۱۸).

۷. آزمون مانایی متغیرهای پژوهش

در این قسمت پایایی متغیرها و آزمونهای آنها در داده های ترکیبی مورد بحث قرار میگیرد. پایایی متغیرهای که میانگین، واریانس و ضرایب خودهمبستگی آن در طول زمان ثابت باقی بماند. به طور کلی اگر مبدا زمانی یک متغیر، تغییر کند و میانگین و واریانس و کواریانس آن تغییری نکند، در نتیجه، استفاده از این متغیرها در مدل، باعث به وجود آمدن رگرسیون کاذب نمی شود. در این پژوهش از آزمون لوین و لین استفاده شده است. لوین و لین نشان دادند که در داده های ترکیبی، استفاده آزمون ریشه واحد برای ترکیب داده ها، دارای قدرت بیشتری نسبت به استفاده از آزمون ریشه واحد برای هر مقطع به صورت جداگانه است.

فرضیه های مربوط به مانایی متغیرها به صورت زیر می باشد:

$$\left\{ \begin{array}{l} H_0: \text{متغیرها ناماناست} \\ H_1: \text{متغیرها ماناست} \end{array} \right.$$

مانایی متغیرها در سه حالت "در سطح"، "روی تفاضل اول" و "روی تفاضل دوم" می تواند بررسی شود. متغیرهایی که احتمال حاصل از آزمون آنها "در سطح" کمتر از ۵٪ می باشد فرضیه صفر در مورد آن رد شده و آن متغیر در سطح، ماناست و آن متغیر انباشته از مرتبه صفر یا $I(0)$ خواهد بود. در صورتی که بیشتر از ۵٪ باشد، متغیر ناماناست.

جدول ۱- نتایج آزمون آزمون لوین و لین

نتیجه	سطح معناداری	آماره ی آزمون لوین، لین و چو	متغیرها	
I(0)	۰/۰۰۰۰	-21/7342	FOG	خوانایی صورتهای مالی
I(0)	۰/۰۰۰۰	-4/25602	DEFF	استراتژی تمایز
I(0)	۰/۰۰۰۰	-6/08784	CF	استراتژی رهبری هزینه
I(0)	۰/۰۰۰۰	-16/2904	LAGFOG	لگاریتم مقدار خوانایی صورتهای مالی
I(0)	۰/۰۰۰۰	-102/203	ABDA	اقدام تعهدی اختیاری
I(0)	۰/۰۰۰۰	-16/2125	REAM	مدیریت سود واقعی
I(0)	۰/۰۰۰۰	-92/3001	EARN	نسبت سود عملیاتی به ارزش دفتری دارایی
I(0)	۰/۰۰۰۰	-30/6584	SIZE	اندازه شرکت
I(0)	۰/۰۰۰۰	-41/6383	MTB	نسبت مجموع ارزش بازار سرمایه و ارزش دفتری بدهی بر ارزش دفتری دارایی
I(0)	۰/۰۰۰۰	-18/1454	AGE	لگاریتم عمر شرکت
I(0)	۰/۰۰۰۰	9/54566	RETVOL	انحراف معیار بازده ماهانه سهام
I(0)	۰/۰۰۰۰	-1703/12	EVOL	انحراف معیار نسبت سود عملیاتی به ارزش دفتری دارایی در طی دوره ۵ ساله
I(0)	۰/۰۰۰۰	-6/84567	MA	فرآیند ادغام و تحصیل

همان‌طور که ملاحظه می‌شود سطح معنی‌داری آزمون ریشه واحد در همه متغیرها کمتر از ۰/۰۵ و نشان می‌دهد که از مرتبه صفر $I(0)$ و در سطح مانا هستند این بدان معنی است که میانگین و واریانس متغیرها در طول زمان و کوواریانس متغیرها بین سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۶ ثابت بوده است؛ و نشان می‌دهد مانا متغیرها می‌باشد.

مفروضات رگرسیون

بعد از اینکه مانایی متغیرها مورد بررسی قرار گرفت حال نوبت آن رسیده است که روش تخمین گردد. داده‌های این پژوهش از نوع ترکیبی می‌باشد؛ اما قبل از تخمین مدل‌ها لازم است که روش تخمین (تلفیقی یا تابلویی) مشخص گردد. برای این منظور از آزمون F لیمر استفاده شده است. برای مشاهداتی که احتمال آزمون آنها بیشتر از ۰/۵ باشد یا به عبارتی دیگر آماره آزمون آنها کمتر از آماره جدول باشد، از روش تلفیقی استفاده می‌شود و برای مشاهداتی که احتمال آزمون آنها کمتر از ۰/۵ است، برای تخمین مدل از روش تابلویی استفاده خواهد شد. روش تابلویی خود با استفاده از دو مدل "اثرات تصادفی" و "اثرات ثابت" می‌تواند انجام گیرد. برای تعیین این که از کدام مدل استفاده شود، از آزمون هاسمن استفاده شده است. مشاهداتی که احتمال آزمون آنها کمتر از ۰/۵ است از مدل اثرات ثابت و مشاهداتی که احتمال آزمون آنها بیشتر از ۰/۵ است از مدل اثرات تصادفی برای تخمین مدل استفاده می‌شود.

جدول ۲ - نتایج آزمون f لیمر و هاسمن

فرضیه	آزمون اف لیمر	سطح معنی داری	نتیجه	آزمون هاسمن	سطح معنی داری	نتیجه
	2/144594	0/0000	تابلویی	80/198872	0/0000	اثرات ثابت

همان‌طور که ملاحظه می‌شود آزمون F لیمر نشان می‌دهد مشاهداتی که احتمال آزمون آنها بیشتر از ۰/۵ باشد یا به عبارت دیگر آماره آزمون آنها کمتر از آماره جدول باشد، از روش تلفیقی استفاده می‌شود و برای مشاهداتی که احتمال آزمون آنها کمتر از ۰/۵ است، برای تخمین الگو از روش داده‌های تابلویی استفاده خواهد شد.

آزمون هم خطی

زمانی که با وجود معناداری معادله نهائی، ضرایب رگرسیون معنی‌دار نیستند باید به نقش هم-خطی در رابطه شک کرد. هم خطی عدم اطمینان در مورد پارامترهای برآورد شده را افزایش می‌دهد و در نتیجه خطاهای معیار افزایش می‌یابند. آن چه که ممکن است در این حالت اتفاق بیفتد این است که معادله رگرسیون مشخص می‌کند که نسبت بالایی از واریانس توسط متغیرهای مستقل قابل تبیین است، اما مشخص نمی‌کند که چه میزان از پارامترهای برآورد شده به هر یک از متغیرهای مستقل اختصاص دارد. روش‌های مختلفی برای ارزیابی هم خطی بودن وجود دارد. روش ارزیابی هم خطی، بررسی بصری ساده ماتریس همبستگی بین متغیرهای پیش بین یعنی تحلیل رگرسیون جداگانه برای هر یک از متغیرهای مستقل است.

جدول ۳- نتایج آزمون هم خطی

EARN	REAM	ABDA	LAGFOG	CF	DEFF	
					1/000000	DEFF
				1/000000	-0/001562	CF
			1/000000	0/005511	-0/001788	LAGFOG
		1/000000	-0/013221	0/004620	0/004064	ABDA
	1/000000	-0/001299	0/030456	0/005886	0/020158	REAM
1/000000	-0/000227	0/009097	-0/026680	-0/001627	-0/012610	EARN
-0/002489	0/010092	-0/002124	0/002090	-0/003156	-0/005167	SIZE
0/011417	0/012028	0/004311	-0/009120	-0/000313	-0/001654	MTB
0/102576	-0/036894	0/020895	-0/037313	0/014580	-0/001700	AGE
0/020215	0/058653	-0/000956	-0/033467	0/030865	0/015570	RETVOL
0/006661	-0/025456	-0/004484	0/008782	0/002549	0/010684	EVOL
0/014466	-0/016111	0/004179	0/004358	0/008353	0/002423	MA
-0/000763	0/000996	0/000652	0/000301	-0/000324	0/000622	INDUST
0/000913	-0/000952	-0/003427	0/000374	0/000898	-0/001631	YEAR

ادامه جدول ۳ - نتایج آزمون هم خطی

YEAR	INDUST	MA	EVOL	RETVOL	AGE	MTB	SIZE	
							1/000000	SIZE
						1/000000	-0/000374	MTB
					1/000000	0/026886	-0/001422	AGE
				1/000000	0/079188	0/013535	0/007510	RETVOL
			1/000000	0/039569	-0/052344	-0/006386	0/000506	EVOL
		1/000000	0/022819	-0/000610	0/038646	0/002975	-0/003026	MA
	1/000000	-0/000512	-0/000938	-0/002588	-0/001690	-1/81E-05	-0/000160	INDUST
1/000000	-0/000556	0/001460	0/003261	0/006684	0/002386	-0/000346	0/001005	YEAR

وقتی یک متغیر دارای همبستگی بالایی (بیش از ۰/۸) با متغیرهای دیگر باشد یعنی سرنخی برای هم خطی بودن وجود دارد. بدین منظور آزمون همخطی در خصوص متغیرهای مستقل مدل انجام شده است نتایج جدول ۳ بیان کننده عدم وجود همخطی در بین متغیرهای توضیحی مدل است.

آزمون تشخیص ناهمسانی واریانس

یکی دیگر از فروض رگرسیون خطی این است که تمامی جملات باقیمانده دارای واریانس برابر باشند. در عمل ممکن است این فرض چندان صادق نبوده و به دلایل مختلفی از قبیل شکل نادرست تابع مدل، وجود نقاط پرت، شکست ساختاری در جامعه آماری و... شاهد پدیده ناهمسانی واریانس باشیم. برای بررسی این مشکل آزمونهای مختلفی توسط اقتصاددانان معرفی شده است. در این مطالعه فرض ناهمسانی واریانس باقیمانده ها از طریق آزمون وایت مورد بررسی قرار گرفت.

که نتایج آن در جدول ۴- نشان داده شده است.

$$\left\{ \begin{array}{l} H_0: \text{وجود همسانی واریانس باقیمانده ها} \\ H_1: \text{وجود ناهمسانی واریانس باقیمانده ها} \end{array} \right.$$

جدول ۴ - آزمون وایت

احتمال	مقدار آماره	نوع آماره	
۰/۴۱۳	۸/۴۵	F آماره	مدل کلی

همانطور که در (جدول ۴) مشاهده می شود، سطوح معناداری بزرگتر از سطح خطای ۵ درصد است؛ بنابراین فرضیه صفر مبنی بر همسانی واریانس رد نشده و مدل همسانی واریانس دارد.

نتایج حاصل از تخمین نشان می دهد که احتمال آماره t برای ضرایب متغیرهای استراتژی تمایز، استراتژی رهبری هزینه، لگاریتم مقدار خوانایی صورتهای مالی، نسبت سود عملیاتی به ارزش دفتری دارایی، نسبت مجموع ارزش بازار سرمایه و ارزش دفتری بدهی بر ارزش دفتری دارایی، لگاریتم عمر شرکت، انحراف معیار بازده ماهانه سهام، انحراف معیار نسبت سود عملیاتی به ارزش دفتری دارایی در طی دوره ۵ ساله، فرآیند ادغام و تحصیل و اثر صنعت کمتر از ۵٪ است؛ لذا ارتباط فوق از لحاظ آماری معنی دار می باشد؛ و ضریب برآورد شده توسط نرم افزار برای متغیرهایی استراتژی تمایز و استراتژی رهبری هزینه معنادار می باشد؛ و احتمال آماره t برای متغیرهای اقلام تعهدی اختیاری، مدیریت سود واقعی، اندازه شرکت و سال بیشتر از ۵٪ است. از این رو ضریب برآوردی متغیرهای فوق از لحاظ آماری معنی دار نمی باشد؛ بنابراین با اطمینان ۹۵٪ این متغیر در مدل رگرسیونی بی معنی می باشد. ضریب تعیین تعدیل شده قدرت توضیح دهندگی متغیرهای مستقل را نشان می دهد که قادر است به میزان ۰/۸۲ تغییرات متغیر وابسته را توضیح دهند. احتمال آماره F بیانگر این است که کل مدل از لحاظ آماری معنی دار می باشد. با توجه به فرضیه چون متغیرهایی استراتژی تمایز و استراتژی رهبری هزینه در مدل معنی دار می باشد بنابراین فرض H_0 رد می شود یعنی استراتژی های تجاری بر خوانایی صورتهای مالی تاثیر گذارند.

جدول ۵- خلاصه نتایج الگوی فرضیه با استفاده از روش پانل دیتا

متغیر	ضرایب	انحراف معیار	t آماره	احتمال
عرض از مبدا	-56/02138	19/77783	-2/832534	0/0049
استراتژی تمایز	0/050735	0/001963	25/84652	0/0000
استراتژی رهبری هزینه	0/380545	0/159852	2/380605	0/0178
لگاریتم مقدار خوانایی صورتهای مالی	0/180726	0/002818	64/13155	0/0000
اقلام تعهدی اختیاری	0/010181	0/277760	0/036653	0/9708
مدیریت سود واقعی	0/415282	0/502093	0/827103	0/4087
نسبت سود عملیاتی به ارزش دفتری دارایی	-1/024158	0/300511	-3/408062	0/0007
اندازه شرکت	-0/049513	0/081502	-0/607507	0/5439
نسبت مجموع ارزش بازار سرمایه و ارزش دفتری بدهی بر ارزش دفتری دارایی	0/402159	0/084146	4/779294	0/0000
لگاریتم عمر شرکت	0/332721	0/061431	5/416126	0/0000
انحراف معیار بازده ماهانه سهام	-0/267922	0/084432	-3/173239	0/0016
انحراف معیار نسبت سود عملیاتی به ارزش دفتری دارایی در طی دوره ۵ ساله	-0/126830	0/043168	-2/938087	0/0035
متغیر دامی برای فرآیند ادغام و تحصیل	0/520368	0/196895	2/642867	0/0086
سال	0/024526	0/013335	1/839208	0/0667
اثر صنعت	-0/188892	0/055448	-3/406681	0/0007
ضریب تعیین		۰/۸۵	دوربین واتسون	۲/۰۲
ضریب تعیین تعدیل شده		۰/۸۲۸۰	سطح احتمال f	۰۰۰/۰

۸. نتیجه گیری کلی پژوهش

با توجه به آزمونها و تحلیل هایی که از راه رگرسیون و همبستگی انجام شد، به این نتیجه رسیدیم که استراتژی های تجاری مشتمل بر استراتژی رهبری هزینه و تمایز بر خوانایی صورتهای مالی تاثیر معنادار دارد و با توجه به ضرایب مثبت استراتژی های تجاری مشتمل بر استراتژی رهبری هزینه و تمایز، وجود رابطه مستقیم بین استراتژی های تجاری و خوانایی صورتهای مالی استنتاج می شود؛ بی شک، جهت گیری و استراتژی های منتخب سازمانی بر اطلاعات مالی شرکت تاثیر گذار است؛ بر این اساس استراتژی کسب و کار اساسا بر پیچیدگی عملیات شرکت ها و عدم اطمینان محیطی آنها تاثیر می گذارد که می تواند سطح، اصطلاحات و پیچیدگی اطلاعات افشا شده برای ذینفعان را شکل دهد؛ در این راستا ددمان و همکارانش (۲۰۰۹) معتقدند که شرکت های نوآورانه انگیزه های بیشتری برای ارائه اطلاعات بیشتر در مورد تحقیق و توسعه خود دارند، اما اذعان می کنند که این افشا شامل پیچیدگی های علمی و کلمات فنی است که ارتباط این فعالیت ها را با هم دشوار می سازد؛ به طور کلی بر این اساس نتایج به دست آمده می توان گفت که استفاده از استراتژی های تجاری منتج به شفافیت پایین تر محیط اطلاعاتی (زیرا بین شاخص فوگ (شاخص پیچیدگی) و استراتژی تجاری رابطه مثبت یافت گردید) و در نتیجه افزایش سطح پیچیدگی صورتهای مالی می گردد؛ این گونه استدلال می شود که استراتژی های تجاری توانایی اثر گذاری بر محیط اطلاعاتی را دارند؛ لذا استراتژی های تجاری می توانند منجر به افزایش سطح عدم تقارن اطلاعاتی بین شرکت و سرمایه گذاران گردند و با افزایش عدم تقارن اطلاعاتی، پیچیدگی صورتهای مالی را افزایش دهند؛ بر این اساس شرکتهای با استفاده از هر کدام از استراتژی تمایز و رهبری هزینه میتوانند به عملکرد متفاوتی دست پیدا کنند و اتخاذ هر کدام از استراتژیها منجر به افزایش پیچیدگی صورتهای مالی می گردد، لذا ارائه راهکارهایی در به کارگیری استراتژیها برای افزایش توان رقابتی شرکتهای و ایجاد پیش بینی دقیق تر با تاکید بر تعادل بین ریسک و بازده موجب کسب رضایت مشتری به عنوان عامل حیاتی موفقیت در فعالیتهای اقتصادی خواهد شد، در این راستا لیم و همکاران (۲۰۱۸) در پژوهشی به بررسی تاثیر استراتژی های تجاری بر خوانایی صورتهای مالی پرداختند. این تحقیق نتایج مفیدی را برای سیاست گذاران ارائه می دهد، زیرا این امر نشان می دهد که تلاش برای بهبود گزارش خوانایی سالانه ممکن است برای بعضی از شرکتهای محدود باشد زیرا استراتژی کسب و کار، تعیین کننده اساسی در خواندن است و بیانات قابل قبول با توجه به گرایش های استراتژیک متفاوت نمی باشد که با نتایج پژوهش حاضر در یک راستا می باشد، البته این نکته نیز گفتنی است که مقایسه نتایج پژوهشهای انجام شده در مکانها و زمانهای مختلف، از سوی افراد مختلف، هر چند ممکن است از جنبه علمی چندان مناسب به نظر نرسد؛ اما از جنبه بیان سیر تکامل تدریجی پژوهشهای انجام گرفته در حیطه موضوعی خاص، این موضوع حائز اهمیت است. نتایج پژوهشهای انجام شده در مکانها و زمانهای مختلف به دست افراد مختلف، ناگزیر متأثر از شرایط مختلفی است و همخوانی یا ناهمخوانی نتایج پژوهشهای با موضوع مشابه نمیتواند این شرایط متفاوت را نادیده انگارد.

این پژوهش به دنبال یافتن تاثیر استراتژی های تجاری بر خوانایی صورتهای مالی بوده است. با توجه به نتایج رگرسیون نتیجه زیر حاصل گردید: استراتژی های تجاری بر خوانایی صورتهای مالی تاثیر گذارند.

نتایج به دست آمده در این پژوهش با مستندات اشاره شده در چارچوب نظری تحقیق و ادبیات مالی مطابقت دارد. بنابراین به عنوان یک نتیجه گیری کلی و با در نظر گرفتن موارد اشاره شده در قسمت ادبیات موضوع پژوهش، چنین استنباط میشود که استراتژی های تجاری بر خوانایی صورتهای مالی شرکت تاثیر گذار است. این نتایج میتواند درک و دانش

سرمایه گذاران و پژوهشگران حوزه بازار سرمایه را افزایش دهد و در پرتو آن شاید بتوان به شناسایی عوامل دیگری که توانایی توضیح دادن تغییرات خوانایی صورتهای مالی را داشته باشند دست یافت. نتایج کاربردی این پژوهش می تواند مورد توجه دو گروه کلی قرار گیرد، گروه اول، استفاده کنندگان از اطلاعات مالی هستند، این گروه که شامل سرمایه گذاران، اعتبار دهندگان، مدیران و شرکت های حسابرسی می باشد، این گروه در واقع کسانی هستند که مستقیماً با آثار مالی و نتایج حاصل از عملکرد شرکت ها در ارتباط می باشند. گروه دوم، پژوهشگران، سیاست گذاران و تدوین کنندگان استانداردهای حسابداری و یا موسساتی همانند بورس اوراق بهادار هستند که به مسائل اقتصادی و مالی علاقمند می باشند. بخش عمده ای از نتایج این پژوهش در تطابق با مبانی نظری بوده و ضمن پر کردن خلا تحقیقاتی صورت گرفته در این حوزه می تواند به مدیران در مدیریت صحیح و سهامداران در سرمایه گذاری و تعیین سیاست و رویه های شرکت کمک کند.

۹. منابع و مآخذ

۱. احمدی، سید علی اکبر، امین، فرشته، کاتب، مجتبی. (۱۳۹۶). همسوسازی استراتژیهای تجاری و منابع انسانی بر مبنای تئوری نقاط مرجع استراتژیک در دانشگاه جامع علمی کاربردی تهران. فصلنامه علمی-پژوهشی مدیریت سازمانهای دولتی، شماره ۳، صص ۱۱۷-۱۳۴.
۲. اسماعیلی شه میرزادی، حسین. (۱۳۹۲). بررسی تأثیر استراتژی رهبری هزینه بر افزایش صادرات محصولات پتروشیمی (مطالعه موردی: شرکت ملی صنایع پتروشیمی ایران). دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، شماره ۸، صص ۸۳-۹۲.
۳. بشیری جویباری، معصومه. (۱۳۹۳). آزمون تأثیرگذاری نوع استراتژی تجاری شرکت ها بر سطح اجتناب مالیاتی. نشریه نظریه های نوین حسابداری (پیاپی ۱۴)، شماره ۴.
۴. جواهران یزد، محمد؛ شاهمرادی، ناصر. (۱۳۹۶). ارتباط بین استراتژیهای تجاری با کیفیت گزارشگری مالی. پنجمین کنفرانس بین المللی اقتصاد، مدیریت، حسابداری با رویکرد ارزش آفرینی، شیراز، موسسه آموزشی مدیران خیره نارون.
۵. حاجیها، زهره؛ چناری، حسین. (۱۳۹۶). قابلیت مقایسه صورت های مالی و مدیریت سود واقعی. پژوهش های حسابداری مالی، شماره ۳، صص ۴۸-۳۳.
۶. حدادیان، عسل؛ منظمی برهانی، مهسا؛ رحیمی، احمد؛ شبان، امیر. (۱۳۹۳). بررسی تأثیر استراتژی های تمرکز و تمایز بر عملکرد با در نظر گرفتن نقش واسط قابلیت های بازاریابی و قابلیت های تکنولوژی. اولین کنفرانس بین المللی اقتصاد، مدیریت، حسابداری و علوم اجتماعی.
۷. حسینی، سید علی، کرمی، غلامرضا، عمرانی، حامد. (۱۳۹۲). مقایسه اطلاعات مالی مبتنی بر جریان های نقدی و اطلاعات مالی مبتنی بر حسابداری تعهدی در پیش بینی بازده سهام با توجه به چرخه عمر شرکت ها. پژوهش های تجربی حسابداری، شماره ۷، صص ۱۴۹-۱۶۸.
۸. حقیقت، حمید، ایرانشاهی، علی اکبر. (۱۳۸۹). بررسی واکنش سرمایه گذاران نسبت به جنبه های سرمایه گذاری اقلام تعهدی. بررسی های حسابداری و حسابرسی، شماره ۳.
۹. خداداد حسینی، سید حمید. (۱۳۸۵). مدیریت و برنامه ریزی استراتژیک. انتشارات صفار اشراقی، چاپ اول.

۱۰. ارشد دانشکده امور اقتصادی و اجتماعی دانشگاه الزهرا (س). خواست خدائی، زهرا. (۱۳۹۰). تاثیر ویژگی‌های پیش‌بینی سود توسط مدیران بر هزینه حقوق صاحبان سهام شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم اداری و اقتصاد، دانشگاه اصفهان.
۱۱. درگاهی فدایی، لعیا. (۱۳۸۸). بررسی عملکرد شرکت‌های تصاحب شده در بورس اوراق بهادار تهران با استفاده از معیار ارزش افزوده اقتصادی. پایان نامه کارشناسی
12. Bamber, L, Barron, O, Stevens, D. (2011). Trading volume around earnings announcements and other financial reports: Theory, research design, empirical evidence, and directions for future research. *Contemporary Accounting Research*, 28(2), 431-471.
  13. Beattie, V. (2014). Accounting narratives and the narrative turn in accounting research: issues, theory, methodology, methods and a research framework. *Br. Account. Rev.* 46, 111-134.
  14. Bentley, K., Omer, T, Twedt, B. (2014). Does business strategy impact a firm's information environment? Working paper. University of New South Wales.
  15. Bentley, K.A., Omer, T.C., Sharp, N.Y. (2013). Business strategy, financial reporting irregularities, and audit effort. *Contemp. Account. Res.* 30, 780-817.
  16. Bentley-Goode, K.A, Newton, N.J., Thompson, A.M. (2017). Business strategy, internal control over financial reporting, and audit reporting quality. *Aud. J. Practice Theory* 36, 49-69.
  17. Bentley-Goode, K.A, Omer, T.C., Twedt, D.J. (2018). Does business strategy impact a firm's information environment? *J. Account. Audit. Financ* forthcoming.
  18. Beyer, Anne, (2009). Capital Market Prices, Management Forecasts and Earnings Management. *the Accounting Review*, Vol. 84, No. 6, PP. 1713-1747
  19. Cadez Simon, Chris Guilding. (2008). An exploratory investigation of an integrated contingency model of strategic management accounting, *Accounting, Organizations and Society* 33: 836-863.
  20. Cazier, R.A., Pfeiffer, R. (2016). Why are 10-K filings so long? *Account Horizons* 30, 1-21.
  21. Chang, W. C, Lin, H. Y, Koo, M. (2017). The effect of diversification on auditor selection in business groups: A case from Taiwan. *International Review of Economics & Finance*, 49, 422-436.
  22. Chen, Y., Eshleman, J., Soileau, J. (2017). Business strategy and auditor reporting. *Aud. J. Practice Theory* 36, 63-86.
  23. Davis, A, Tama-Sweet, I. (2012). Managers' use of language across alternative disclosure outlets: earnings press release versus MD&A. *Contem. Account. Res.* 29, 804-837.
  24. Dechow, P, Ge, W, Schrand, C. (2010). Understanding Earnings Quality: A Review of the Proxies, Their Determinants and Their Consequences. *Journal of Accounting and Economics*, 50 (2-3), 344-401.
  25. Dempsey, S.J, Harrison, D.M., Luchtenberg, K.F., Seiler, M.J. (2012). Financial opacity and firm performance: the readability of REIT annual reports. *J. Real Estate Financ. Econ.* 45, 450-470.
  26. Edwin KiaYang Lima, Keryn Chalmersb, Dean Hanlonc. (2018). The influence of business strategy on annual report readability. *Journal of Accounting and Public Policy*. Pp: 1-17
  27. El-Dyasty Mohamed M. (2007). A Framework to Accomplish Strategic Cost Management, <http://ssrn.com/abstract=704201>
  28. Ellis, J, Fee, C., Thomas, S. (2012). Proprietary costs and the disclosure of information about customers. *J. Account. Res.* 50, 685-727.

29. Hernandez E.J. Munive, Dew Hurst F.W, Pritchard M.C,Barber K.D. (2004). Modeling the Strategy Management Process: An Initial BPM Approach", Business Process Management Journal, Vol 10, No 6, 2004
30. Higgins,d,t.c. omer,and j.d.phiggips. (2011). does a firms business strategy influence its level of tax avoidance?. working paper.university of Connecticut.available at URL;Http://www.ssrn.com
31. Kumar, G. (2014). Determinants of readability of financial reports of U.S. listed Asian companies. Asian

The influence of business strategy on annual report readability

Davood Gorjizadeh ¹

Zahra Moradi ²

Zahra Sharif ^{*3}

Date of Receipt: 2019/12/29 Date of Issue: 2020/01/01

Abstract

The purpose of this study was to investigate the effect of business strategies on the readability of financial statements in companies admitted to Tehran Stock Exchange. The spatial domain of this research is the companies listed on the Tehran Stock Exchange and the period of time between 2014 and 2018. In this research, business strategies were considered as independent variables and financial statements were considered dependent variable. The current research is applied in applied research. If the classification of types of research based on the nature and method is taken into account, the present research method is essentially the research is descriptive and according to the method, the correlation is considered in the research category. In this study, library was used to collect data and information. In the research data section, data were collected from sample companies by referring to financial statements, explanatory notes and monthly stock exchange monthly papers. Based on the systematic elimination method, 102 companies were selected as the statistical sample. In order to describe and summarize the data collected, descriptive and inferential statistics are used. In order to analyze the data, the pre-test variance analysis, F lemmer test, Hausman test and Jarck test were used. Then, multivariate regression test was used to confirm and reject the research hypotheses (Eviews software). The results showed that business strategies affect the readability of financial statements. The results obtained in this study are consistent with the documentation referenced in the theoretical framework of financial research and literature.

Keyword

Annual report readability , Business strategy , Fog index, Exchange

1. Assistant Professor, Department of Accounting and Auditing, Nasser Khosro Institute of Higher Education, Saveh, Iran (D.gorgizadeh@hnhk.ac.ir).
2. Assistant Professor, Department of Accounting and Auditing, Nasser Khosro Institute of Higher Education, Saveh, Iran (Z.moradi@hnhk.ac.ir).
2. Master of Accounting, Nasser Khosro Institute of Higher Education, Saveh, Iran (corresponding author: * Z.sharif@hnhk.ac.ir).